

Technická zpráva z kvantitativního výzkumu (*Technická příloha*)

LISTOPAD – PROSINEC 2014

Projekt „Podpora neformálních pečovatelů“, CZ.1.04/3.1.00/C6.00002

STEM/MARK, a. s.
Realizováno pro Fond dalšího vzdělávání

PARAMETRY VÝZKUMU

Název: **Podpora neformálních pečovatелů**

Předmět: Realizace kvantitativního výzkumu v rámci projektu „**Podpora neformálních pečovatелů**“ spolufinancovaného z ESF v rámci operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost (CZ.1.04/3.1.00/C6.00002)

Téma: Dotazování neformálních pečovatелů, tj. osob, které kontinuálně, pravidelně, dlouhodobě, nezištně a bezplatně pečují o jinou osobu v domácím prostředí. Zjišťovala se následující témata:

- základní charakteristiky poskytované péče (jako jsou úkony péče, jaká je organizace péče v rámci rodiny, jakou podpor služeb pečovatелé očekávají);
- ekonomická (ne)aktivita neformálních pečovatелů a jejich zapojení na trhu práce (bariéry na trhu práce, sladění péče a zaměstnání aj.);
- finanční situace neformálních pečovatелů a jejich rodin;
- dostupnost a využívání sociálních a zdravotních služeb pro závislé osoby a pečovatele;
- ztráty a přínosy péče (dopady péče na psychiku pečovatele, na vztahy, životní styl, zdravotní stav pečující osoby aj.).

Lokace: Celé území České republiky

Zadavatel: Fond dalšího vzdělávání, v. v. i.

Realizátor: STEM/MARK, a. s.

METODIKA A PRŮBĚH SBĚRU DAT

Termín sběru dat: 10. 11. až 22. 12. 2014

Metoda: CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing) – face to face rozhovor tazatele s respondentem

Dotazník: Dotazník připravil zadavatel (FDV) a na jeho finální podobě spolupracoval s realizátorem výzkumu (STEM/MARK)

Pilot: Před ostrým sběrem dat proběhlo od 27. 10. do 31. 10. 2014 pilotní šetření na 1 % respondentů z předpokládaného vzorku 800 dotázaných. Na základě této pilotáže byla následně dopracována finální podoba dotazníku.

Průměrná doba dotazování: 35 minut

Výběrový soubor/cílová skupina: neformální pečovatелé, tj. osoby které kontinuálně, pravidelně, dlouhodobě, nezištně a bezplatně pečují o jinou osobu v domácím prostředí a splňující následující kritéria:

- věk 15 a více let;
- péči poskytují déle než 3 měsíce;
- jedná se o hlavního pečovatele nebo jednoho z hlavních pečovatелů, tzn. v případě existence více pečovatелů, věnují péči o závislou osobu nejvíce času;

- péče pro ně představuje významné omezení na trhu práce nebo významné omezení v procesu vzdělávání
- péče je zajišťována minimálně v této míře: pečovatel musí vykonávat alespoň 3 pečovatelské činnosti z následujícího seznamu v rozsahu alespoň 20 hodin týdně
  1. Samotná přímá péče (jako provádění hygieny, polohování, oblékání, krmení, pomoc s mobilitou atd.).
  2. Starost o domácnost osoby, o kterou pečuje / o domácnost, kterou s ní sdílí (úklid, nákupy, vaření, drobné opravy apod.).
  3. Organizace péče a vyhledávání různých služeb – sociálních služeb (např. pečovatelské služby, denních stacionářů atd.), lékařů, vzdělávacích zařízení, rehabilitačních zařízení apod.
  4. Doprovázení nebo doprava závislé osoby, za sociálními službami, k lékaři, na úřad, do vzdělávacích zařízení apod.
  5. Jednání s úřady jménem závislé osoby nebo pomoc v jednání s úřady
  6. Rehabilitační, logopedická nebo podobná cvičení se závislou osobou

Typ výběru respondentů: kvótní výběr

Výběrová jednotka: jednotlivec - představitel cílové skupiny

Kvótní znaky: pohlaví respondenta; věk osoby, o kterou respondent pečuje; výše pobíraného příspěvku na péči osobou, o kterou respondent pečuje; kraj, ve kterém bydlí osoba, o kterou respondent pečuje

Kvóty byly zadány zadavatelem na základě údajů z šetření ČSÚ SILC2010, databáze MPSV OKStat a výběrových šetření ČSÚ o OZP

Přehled a naplnění kvót shrnuje následující tabulka

		Počet	%	Kvóty
Pohlaví respondenta/pečovatele	Žena	711	83	80%
	Muž	147	17	15%- 20%
Kraj, ve kterém bydlí závislá osoba	Hlavní město Praha	79	9	7%*
	Středočeský	57	7	7%
	Jihočeský	64	7	7%
	Plzeňský	50	6	7%
	Karlovarský	48	6	7%
	Ústecký	63	7	7%
	Liberecký	49	6	7%
	Královéhradecký	45	5	7%
	Pardubický	55	6	7%
	Vysočina	52	6	7%
	Jihomoravský	90	10	7%
	Olomoucký	56	7	7%
	Zlínský	51	6	7%
Moravskoslezský	99	12	7%	
Věk závislé osoby	Méně než 18 let	175	20	minimálně 20%
	19 až 65 let	263	31	minimálně 20%
	Více než 65 let	420	49	30%- 60%
Výše pobíraného příspěvku závislé osoby	I. stupeň	88	10	13%
	II. stupeň	202	24	27%
	III. stupeň	236	28	31%
	IV. stupeň	204	24	19%
	Nepobírá	104	12	10%
	Nevím	24	3	x
Celkem		858	x	x

*minimální přípustný počet byl 45 respondentů na kraj

Specifikace výběru, vyhledání a kontaktování respondentů

Vzhledem k tomu, že celkový odhadovaný počet neformálních pečovatелů v celé ČR se pohybuje v rozsahu 80 – 120 tisíc, tj. cca 1 % české populace¹, lze cílovou skupinu z výzkumného hlediska považovat za velmi nesnadně kontaktovatelnou. Vedle nízké penetrace v populaci, zde hraje roli rovněž obtížná zastizitelnost cílové skupiny, neexistence veřejně dostupných databází či nutnost citlivého přístupu k respondentům. Zároveň bylo třeba zajistit určitou heterogenitu cílové skupiny. STEM/MARK proto využil k vyhledávání vhodných respondentů kombinaci několika postupů: kontaktování nestátních neziskových organizací, patientských organizací a některých OÚ/MÚ; screening členů Českého Národního Panelu² (dále ČNP); vyhledávání cílových osob F2F tazateli STEM/MARK a metoda „sněhové koule“.

Vlastní terénní činnosti výzkumu je třeba rozčlenit na dvě samostatné fáze:

- Výběr, vyhledání a rekrutace respondentů
- Vlastní dotazování

A. Kontaktování nestátních neziskových organizací, patientských organizací a úřadů práce

Seznam vhodných NNO a institucí k oslovení byl vytvořen na základě volně přístupného Registru poskytovatelů sociálních služeb provozovaného na portálu MPSV³. Vhodné patientské organizace byly doplněny ze seznamu dostupného na www.koaliceprozdravi.cz⁴. Vybrané instituce byly následně kontaktovány e-mailem, který obsahoval vysvětlení účelu celého výzkumu a průvodní dopis FDV jakožto garanta celého projektu. Součástí byla i zdvořilá žádost, zda by organizace svým členům, případně klientům, kteří odpovídají cílové skupině projektu, předala přiložené materiály s informacemi o výzkumu a s prosbou o účast. Součástí všech materiálů byl telefonický i emailový kontakt na pověřeného pracovníka STEM/MARK. Celkem bylo osloveno cca 250 organizací a institucí s různým zaměřením.

V případě zájmu o účast ve výzkumu se potenciální respondent sám dobrovolně přihlásil. K tomu mohl využít několik způsobů: emailový kontakt, telefonický kontakt nebo webový formulář. U potenciálního respondenta byla následně na základě stručného screeningu ověřena jeho vhodnost pro výzkum. Dle výsledku s ním byl /nebyl dohodnutý termín rozhovoru. V tomto termínu respondenta navštívil tazatel STEM/MARK a provedl s ním vlastní rozhovor.

B. Screening členů Českého Národního Panelu (dále ČNP)

Pro vyhledání respondentů z cílové skupiny byl rovněž využitý online panel respondentů (ČNP). Standardizovaným postupem byli osloveni všichni dostupní členové ČNP s výzvou, ve které byl vysvětlen celý projekt a která obsahovala odkaz na krátký screeningový dotazník. Respondenti, kteří vyhovovali cílové skupině neformálních pečovatелů, byli rovnou požádáni o

---

¹ Údaj uvedený zadavatelem

² V ČNP je registrováno více než 60 tisíc členů, kteří reprezentují českou internetovou populaci ve věku 15-65 let a lze na nich realizovat jak rozsáhlé výběry tak i velmi úzce zacílené projekty

³ <http://iregistr.mpsv.cz/>

⁴ www.koaliceprozdravi.cz/rubrika/seznam-pacientskych-organizaci-podle-diagnozy/

spolupráci. Pokud nevyhovovali podmínkám pro zařazení, měli možnost zprostředkovat kontakt s osobou ze svého okolí, která by byla potenciálně vhodným respondentem. Kontakt s potenciálním respondentem proběhl stejným způsobem jako v předchozím případě.

C. Vyhledávání cílových osob F2F tazateli STEM/MARK

Součástí rekrutace respondentů byl rovněž nábor prostřednictvím tazatelské sítě STEM/MARK určené k osobnímu dotazování. V tomto případě tazatelé sami rovnou oslovili potenciálně vhodné respondenty ve svém okolí.

D. Metoda „sněhové koule“

Metoda tzv. „sněhové koule“ se ukázala jako jedna z užitečných cest při získávání vhodných respondentů. Během rekrutace respondentů spontánně docházelo k šíření informací o výzkumu v různých komunitách neformálních pečovatelských skupin, kdy na základě doporučení již oddotazovaných respondentů se hlásili další.

Zajištění průběhu sběru dat

Plánovaný počet kompletních rozhovorů: 800

Celkový počet kompletních rozhovorů po všech kontrolách: 858

Celkový počet kontaktovaných osob: 1505

Celkový počet kompletních rozhovorů po všech kontrolách: 858

Celková response rate: 57 %

Celkový počet respondentů, kteří se sami přihlásili k účasti: 383

Celkový počet rozhovorů uskutečněných s těmito respondenty: 276

Response pro tuto skupinu rate: 72 %

Celkový počet respondentů oslovených tazateli v terénu: 1122

Celkový počet rozhovorů uskutečněných s těmito respondenty: 582

Response pro tuto skupinu rate: 51 %

Celkový počet nasazených tazatelů: 129

Celkový počet supervizorů: 9

Výsledek sběru dat

Počet uskutečněných kompletních rozhovorů, které obsahuje vyčištěný datový soubor: **858**

Popis průběhu sběru dat

Přípravná část terénního sběru dat: od 9. 10. do 4. 11. 2014

Sběr dat: započal dne 10. 11. a byl zakončen dne 22. 12. 2014

Celý průběh sběru dat zajišťoval pracovník v centrále společnosti spolu s 9 supervizory/oblastními zástupci, kteří koordinovali a průběžně monitorovali činnost tazatelů v terénu. Odpovědný pracovník byl v každodenním kontaktu se supervizory, aby byla zajištěna neustálá kontrola a informace o situaci sběru dat, dosud zjištěných výsledcích, případně o organizačních problémech, které byly neprodleně řešeny. Vyskytla-li se u některého tazatele nečekaná situace, obratem byli informováni i ostatní, aby se mohli na řešení možného problému předem

připravit, nejlépe mu zcela předejít. Komunikace probíhala především telefonicky, ale také prostřednictvím elektronické pošty, příp. osobně.

Pro tuto cílovou skupinu byli vybráni nejzkušenější tazatelé, důraz byl kladen na časovou flexibilitu vysokou úroveň komunikace, nezbytnou pro tento úkol. Navíc se bude jednat o tazatele, kteří již v minulosti byli zapojeni při výzkumu citlivých údajů či mezi komplikovanými cílovými skupinami, kteří mají dlouhodobou zkušenost s podobnými projekty a rovněž nadprůměrnou schopnost empatie.

V rámci STEM/MARK probíhaly pravidelné tzv. briefy (pracovní schůzky členů realizačního týmu), zejména ve fázi přípravy projektu a v průběhu sběru dat, kde byli všichni členové týmu informováni o aktuální situaci, byly řešeny případné problémy a reagovalo se na nově vzniklé situace. Komunikace mezi členy realizačního týmu probíhala především osobně, ale také telefonicky a elektronickou poštou.

Díky operativní součinnosti tazatelů, oblastních zástupců a centrály STEM/MARK se v průběhu sběru dat neobjevily žádné výraznější problémy.

Ze zpětné vazby od tazatelů a supervizorů byla zaznamenána drobná komplikace pouze v tom, že naplánování rozhovoru s respondenty bylo časově velmi náročné, než bývá obvyklé. Důvodem byla časová vytíženost respondentů a délka rozhovoru. Tazatelé nemohli realizovat rozhovor již při prvním kontaktu s respondentem, jak bývá obvyklé, ale bylo třeba nejprve ověřit vhodnost respondenta a následně si s ním sjednat schůzku na dobu, kdy bude mít respondent více času, aby se mohl rozhovoru plně a soustředěně věnovat. Termíny se pak i opakovaně posouvaly. Tazatelé často za respondenty dojížděli do vzdálenějších destinací. Na druhou stranu ochota respondentů k účasti ve výzkumu byla poměrně vysoká. Respondenti podrobně sdělovali své názory, zkušenosti a to i přes relativní časovou náročnost dotazníku, čímž se často výsledná délka setkání respondenta a tazatele ještě prodloužila. Ze zpětné vazby, kterou jsme provedli v závěru sběru dat mezi adresně oslovenými respondenty, nebyly výjimkou kladné odezvy jak na práci tazatelů, tak na celý projekt.

Celkově lze však hodnotit průběh výzkumu jako standardní.

Činnost tazatelů byla v průběhu dotazování monitorována příslušnými pracovníky STEM/MARK. Tazatelé dodržovali předem dané instrukce a v činnosti tazatelů nebyly zjištěny žádné zásadní závady.

KONTROLNÍ PROCESY

Kontrola validity dat

V případě osobního dotazování s využitím počítače – CAPI – je značná část kontrol spojených s čištěním dat a kontrolami logiky zautomatizována a probíhá již při samotném dotazování. Speciální dotazovací software hlídá, aby byly správně vyplněny všechny odpovědi na všechny otázky, aby fungovaly požadované filtry na vybrané otázky. Software tazateli nedovolí některou otázku přeskočit či vyplnit špatně (např. má-li respondent vybrat jednu variantu odpovědi, nedovolí zaškrtnout více odpovědí). Při zpracování údajů byly dále prováděny další kontroly datového souboru týkající se zejména kompatibility, případné excesy v datech byly dále

prověřovány a verifikovány, byla prováděna kontrola pomocí korelace jednotlivých pasáží dotazníku. K provedení všech kontrolních procesů docházelo dále i v analýze dat a při zpracování zprávy.

Kontrola tazatelů:

- Průběžně na místě oblastními zástupci
- Kontrolní aplikace v noteboocích – nahrávání, průchod dotazníkem ...
- Hlášení o plnění dotazových úkolů pracovníkovi centrály
- Telefonická/korespondenční kontrola
  - Respondenti jsou po ukončení rozhovoru požádáni o sdělení svého kontaktního telefonního čísla/adresy/e-mailu
  - U náhodně vybraných rozhovorů je po ukončení sběru dat provedena **zpětná kontrola** kvality dotazování, kdy po ukončení sběru je provedena **korespondenční, telefonická či elektronická kontrola 30 % realizovaných rozhovorů**. Jsou kontrolovány náhodně vybrané otázky z dotazníku a ověřena správnost a pravdivost záznamu odpovědi
  - Telefonická kontrola práce tazatelů probíhá z vlastního CATI studia prostřednictvím vyškolených operátorů
- **Procentuální vyjádření kontrol:**
  - **66.77 %** správných dotazníků.
  - **7.35 %** negativních dotazníků
  - **26.19 %** dotazníků bez výsledku.

REALIZAČNÍ TÝM

Sběr dat, terénní práce: **Ondřej Vácha,**
vedoucí terénního oddělení společnost

Zpracování dat: **Pavel Šimoník,**
hlavní analytik projektu
Lucie Žáčková,
senior analytik
Iva Ryznerová,
vedoucí oddělení produkce a senior analytik společnosti

Vedoucí týmu: **Ivana Valentová,**
manažer výzkumných projektů společnosti